

ئەو ئەمن(انەی لە سلیمانیە وە لە گەلمان هاتن، گالتەيان
پىدە كردىن و بە توانجە وە پىيان وتنىن، ھەتا مىرىن ئەمە جىتائە تازە
دەرچۈونتان مەحالە و بە دەم قاقاى پىكەنینە وە بە جىيان ھېشىن .

ئامادە كردىنەوە

سالىم حەممە خان

سەرەراي كىميا بارانكىردىنى ھەلبىچە و ئەوكارە ساتە يەكلى دوايە كانەي كە بە درىزايى مىژۇوو
ھەلبىچە بە سەريدا ھاتوو، ئەم شارە لە پروسى بە دناؤى ئەنفالىش بىيەش نەبۇوە و لەو نىۋەندە شدا
چەندىن بەنەمالە و كەسى ھەلبىچە ئەنفال كراون، لە پىشكىنин و گەرانم بە دواي شايەت حالە كانى ئەنفالى
ھەلبىچە و دواندىنى رزگار بۇانى كارە ساتە كە، دۆكىيەمەن ئەنفالى دەستخەقى روزنامەنۇس (ئىحسان
حەممە صەديق عارف*) دەست كەوت كە ناوبراو لە تۆمار كردىنى بە روارە كانى دەستگىر كردن و
ئەنفال كردىنى بەنەمالە كە باندا ورده كارى تەواوى بە كارهىتىناوه، لە بەرگرنىگى ناوه رۆگى دەستخەقە كە
لە يادى ئەنفالدا، وەك خۆى بلاوى دەكەينەو ..

لە سەرتادا و لە گىپارانە وە
چۆننەتى گەرانە وە گەرتىنیاندا
نوسىيەتى : دواي هاتنە وەمان
لە ئىران لە بەروارى 1988/8/22
رۆژى دووشەممە گەشتىنە وە
سنورى عىراق و لەوى رەوانەى
"تەوارى"¹ يان كردىن .. چوار رۆژ
لە تەوارى سلیمانى ماينە وە،

پىاوانى ئاسايىش (تەوارى) زۇر نام روڭقانە لە گەلمان دە جولانە وە، لە ماوهى ئەو چوار رۆژە دا
(ئىفادە) يان لىيۇھەرگەرتىن ھەتا بەرە بەيانى رۆژى 8/25 كە 5 شەممە بۇو ..

لە گۇرەپانى تەواريدا سەيرى دەرە وەمان دە كىرد ژمارەيە كى زۇر پاسى مەسلىخە و پاسى
تايىەتى ئەمن ھاتنە گۇرەپانە كە وە، كە ژمارە يان (35) زىياتر دەبۇو، ئىيمەش بە سەرسامىيە وە
واق ورمابۇوين، لەم كاتەدا ئەفسەر يىكى ئاسايىش كە پىاپىيەكى جەلاد بۇو بەناؤى (ملازم
صادم) بۇو ھەرچى خىزان و كەسوکارى "استخبارات، امن، مخابرات" بۇو لەناؤماندا
دەرى كردىن و جىايى كردىنە وە، لەو كاتەدا مدیرى ئەمنى سلیمانى كە ناوى " حاجى

¹ مەبەست لە تەوارىيە كى سلیمانى يە كە ھىزىيەكى فەريا گۈزى بۇو، باراگا كەي كەوت وودەتە رۆژا ناواي شارى سلیمانى وە و سەرەرە دائىرىدە ئەمنى سلیمانى بۇو، "قوات اگوارى" تەرسنەك تەرين ھىزى ئەمن بۇون لە سالانىن ھەشتابىانداو قىزە و نتىزىن دائىرىدەش بۇو كە ھەرچى زىياتر پىاپۇر دۈزۈچە دەرى كوردىيان تىندا كەكىدې بۇو دەرچۈنە خەرىكى تاوان و خەراپە كارى بۇون - ئەنفالستان

"خله‌ف" بتو پیاویکی سوروفشی ناشیرین بتو، به سه روسه کوتیدا دیار بتو له جه‌لاده، و تی: ئەم كەسانە بەرنە شوینى تايىبەتى خۆيان، لەپاش جيابۇونەوهى مالە تايىبەتەكان ئىيمەيان راپىچ كرد، كورى گەنچ بەجيا پيمايى پير بەجيا، زن ومنالىش بەجيا، دايكم دوو جانتاي پىيپۇو له كەل خوشكە كەم پىيکەوه بتوون، كەم ديمەنەمان بىينى زۇربەي ژنان و منالان دەستيان كرده گريان، ناھەقىان نەبتو چونكە گەشتىنە ئەوقەناعەتەي كەبويە وامان لىيدهكەن تائىيمە گولله باران بىكەن.

هەرچۈننېك بتو كاتىزمىر (10.15) ئى پىيش نىوهەرۇ بەزۇر سواريان كردىن، ژنه كان بۆ ناو پاسى مەسلەحە² و كورە گەنچە كانىش بۇناوچەند پاسىك كە لەناوياندا چاوت بەدنىا نەدەكەوت، ئەم جۆرە پاسانە بۆ زىندانى سىاسى دانرا بتوون، من و براكەم و چەند كەسيكىتى هاوتەمهنى خۆمان خراينە پاسىك دەرەوهەمان نەئەبىينى ، كاروانى پاسەكان كەوتەرى، بى ئەوهى ئىيمەش و خەلکى شارىش بزانىن بەرەو كويىمان دەبەن ..

كاتىزمىر (10.30) لەسلىيمانى دەرچۈين، كەگەشتىنە (تکريت) كاتىزمىر² پاشنىوهەرۇ بتو، لەوي وەستىئىزايىن و گازيان كرده پاسەكان، يەكىك لەپياوانى ئاسايش كەلىپرسراوى كاروانەكە بتو، مولازم ئەوهەلىك بتو ناوي رەشيد بتو ددان شاشىيکى رەزا گران بتو، دابەزى كەبابىيکى زۇرى كېرى بۆهاوكارەكانى خۆى وبە بەرچاى ئىيمەوه خواردىيان، بىئەوهى هەستيان بجولىت بەرامبەر ئەوبىارە ناھەموارە ئىيمەتىيەن، جارييكتىر كەوتىنەرى و

دوای مەغrib گەشتىنە بەغدا، سەعات 8.30 لەوي لە يەكى لە پاسەكاندا ھەرچى تىيدابۇو بورايەوه ناچار داييان بەزاندن و ئۆتومبىلىيکى ئاگر كۈزىنەوهيان هىناۋ ئاوى پىزان پىياياندا و وريايى كردنەوه ئەم ديمەنە لەگەل قىڙۇ قاوا دەنگە دەنگوگريانى زن و مەنالدا گوئى كاس دەكرد ..

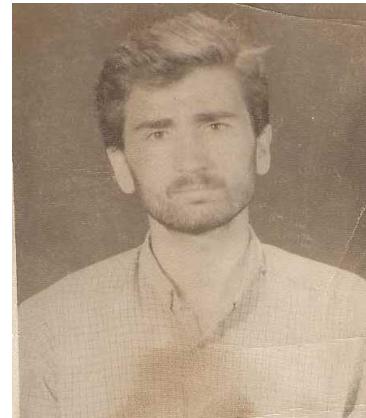
ديسان كاروانى ماتەمىنى جارييكتىر كەوتە رى بەرەو "حلە" لەويش تىپەپىن سەعات 12.30 ئى شەو كەشتىنە پارىزكاي ديوانىيە، پاسەكەي ئىيمە لەبنەرهىدا ھەر 10-12 كەسيكى دەگرت، بەلام زىiad لە 20 كەسى زىندانى تىيدا بتو، وەزعمان زۇر خراپۇو زۇرمان

² بەواسانە دەوترا كە ملکى حکومەت بتوون و پىيش نەنفال لەناوشارەكانى عىراق بە كەپىي خەلکيان دەگواستەوه، ئەم پاسانە درىيۇ دوجۇر بتوون جۈزىكىان مىرسىدەس بتوون، جۈزىكىان رىيە بتوون، نەوانەي نەنفالەكانىان پىڭوازلاوه تەوه زۇرەييان جۈزە مىرسىدەسەن كە سوپاپاي عىراق زۇرى لەم پاسانە ھەبتوون دەنگى خاکى رەنگ كرابۇون.

گه رمابوو هه مووجل و به رگی خویان داکهند ته نگه نه فه س بووین خه ریک بوو گیانمان
دەردەچوو، جەللاده بە عسییە کان چەند جارئەم دیمەنە یان لە پیشچاو دووباره دەبوبیوه،
بى ئەوهى دلىان داخورپى، جاريکىت بەزۇر سەريان خستىنه وە بەرهو سەماوه، كاتژمېر
3ى شەو گەشتىنە جى لىرەدا ئەمنە کان خوشيان رىييانلى ون بوو ئەيان ويست بەرهو "
نقە سەلمان" مان بەرن، بەلام تا چاوبى بىرىدىيە بىابانىكى وشك و بىئاپ بۇ سەيرت
دەكىد ئاسۇ ديار نەبۇو ..

بىچگە لە مىكى زىبروشىيدارو درکودال ھىچى ترت نە ئەبىنى، جا لە بەر ئەوه چەند كەسىكى
خەلکى سەماوهىان لە گەل ناردىن بۇ رى نىشاندان، ئىمەش بىگومان نە ماندەزانى بۇ
كويىمان دەبەن وە كۆمەلېك ئازەل دايىيانە بەر و بەزۇرى ھەپەشە و ئازاردان بەرپىيان
خستىن، جالىرەدا ھەولم دا لە كونىكى بچوکى پاسەكەوە سەيرى دەرەوە بىكەم، قەتعەيە كم
بىنى لىيى نوسرابوو " قضا سلمان 72 كم " بەرهو سعودىيەش 120 كم كەچاوم كەوت بەمه
زۇر ترسام، ھەزار خەيالى خراپ يارى بە مىشىم دەكىد، ژمارەيلىدەن دەھات پتر
دەبۇو ھەستم دەكىد بەرهو مەرگمان دەبەن ..

كەت بەرە بەيانبۇوو خەريکە سەر لە ئاسۇوە دەكىيەشىت،
كاتژمېر 6ى بەروارى 1988/8/26 گەشتىنە قەزاي
سەلمان، نازانم چۈن بۇو سەرم نزم كرده و بۇ سوچىكى
كورسى پاسەكە ئەم چەند و شەيەي بەكوردى لە سەر
نوسرابوو " ئىمە خەلکى ناوجەي بەرزانىن و ژمارەمان 5
ھەزار كەسە ئەوا بەرە باشورمان دەبەن تا بىمانكۈشىن،
ھەموومان خىزان و مال و منالى كوردىن " كە ئەم نوسراوەم
دى ئىتىر گومانم نەما كە ئىمەش دەكۈش، كە من تىكچۈرم

خەلکى ناو پاسەكە پرسىياريان كرد ئەوه چىيە؟ حال و مەسەلە كەم تىكەيىاندىن، ئىتىر بۇو
بە مشتوم روکالەگال، لەم كاتەدا سەيارەكە لە جادەي قىلايدا بەرە خۆلەكە، لەھەمان كونە وە
سەيرىيەكتىرى دەرەوەم كرد، لە دوورەوە بىنایەكەم دى، وام زانى تەۋىلەي ئازەلە، كەچى
كەنزيك بۇوينەوە لەناو تەپوتۇزدا، ئەم قەتعەيەم خويىندەوە " نگرو السلمان " و
لە ولایىشەوە نوسرابوو، " ادخلوا الويل "، لەم كاتەدا پاسەكەن وەستان سەيرى كاتژمېرم
كىرى 7.35 كەسە لە بەيانى بۇو، واتە 18 سەعات لەنیيۇ سەيارەدا بۇوين، كاتى دايىان
بە زاندىن دىمەنلىكى بىناكە، يان بلىيەن نە ئىيلەكە . پىياوى ئەتۆقاند، ھەر دەتوت قەسابخانەيە بۇ
ئەوهى زىياتر ترس بخەنە دەلمانە وە كەوت نە داركارىيەمان ھەموو پىكەوە ژن و منال و پىياو !!
لەم كاتەدا ئاگام لىبۇو ئەمنىك دوو دارى لە دايىكەدا و يەكسەركەوت، بەزۇر ھەموومانىيان
فرىدىيە زىندانىكى گەورە كە (3-4) ھەزار كەسى تىدا بۇو ھەموو ژن و منال و پىياوى پىير

و په شورووت و برسي، شيوهيان
لهوه ئەچوو کە تازه لە گۇپ
هاتىنە دەرھوھ، ئەوهى سەرنجى
راكىشام لە ناۋياندا ھېچ گەنجم
نە دەبىنى زانىم كە ھەموويان
گوللە باران كردوون، لىرەدا ئەو
ئەمنانەي ھاتىون لە گەلمان
لە سەلىمانىيەو گالقىيەيان
پىددەكردىن و بە توانجەوھ پىيىان

دەووتىن، هەتا مىرىن ئەمە جىتىنە، تازە دەرچۈونتان مەحالە و بە دەم قاقاي پىكەنинەوھ
بە جىيىان ھېشتىن ..

بىناكە لە دوو قات پىك ھاتىبوو، زىياتر لە 40 قاعەي گەورە گەورە تىيدا بۇ خەلکى ناو
زىندانەكە بە سەرسامىيەو سەيريان دەكىرىدىن ھەموو لە چىلك و پىيسى رەش بۇوبۇونەوھ،
ئىسقانى دەم و چاوابان دەرىپەپىبۇو زەق بۇوبۇوپەوھ لەش لازى و قىڭىز و بىزكاتى سەيرت
دەكىرىدىن وات ئەزانى چەندەها سال بۇ دواوه گەراوىتەوھو لە چەرخى مروقى نىاندەرتالىدا
دەزىيت، ئىيمەشيان بەرھو يەكى لە قاعەكان دايى بەر لەرىدا پىاوابىكى رىش سېپى زۇر پىر
لە بەرئەوھى كەزۆر لە سەيارەكە ما بۇوینەوھ وىستى دەست بەئاوش بگەيەنىت لە ولادە
بەرىيەبەرى بەندىخانەكە كەناوى " ملازم حەجاج " بۇ چاوابى لىبۇوھات بۇي و ئەوهندەي
لىيدا " بە كىيىل " هەتاڭو تەختى زەويىكە بۇو، پاش سەعاتىك ھۆشى ھاتەوھ بەرخۇي ..

رۇزى يەكە معان بىردىسىر، هەر نەفرىيەكمان 4 سەموونىيان پىيدا بۇ شەوو رۇزىك، هەر لە ناۋ
بەندىخانەكەدا بەلۇعەيەكى تىابۇ ئاۋىكى سویرى لىيۇھ ئەھات هەر لە گەل خواردىنەوھى
تۈوشى سكچۇون دەبۈيت .. لە لايەكى ترەوھ پۇلىسەكانى بەندىخانەكە شتىيان ئەفرۇشت
بە خەلک، بە 10 قات لە نىرخەكە خۇي زىياتر، بىكۈمان ھەركەس پارەي پىينەبوايە پاش
يەك ھەفتە مىرىن چارەنۇوسى بۇو، ئەو شتىنانى كە دەيانەيىنا " بىرنج و شەكر و چا " بۇو
جارە جارە شەربەتىش كىلۈيەك شەكر لە بازاردا بە (200) فلس بۇو ئەوان لە سجن ئەياندا
بە (1.500) دىنار، رۇزى يەكجار تەنكەرىك ئاۋيان بۇدەھىنائىن، يەك تەنكەر ئاۋ بۇ (5000)
كەس، چ ئاۋىك ئاۋىكى سویر بەشىۋەيەك ھەركىز توانات نەبۇو دوو قوم لە سەر يەك
بخۇيەوھ، بەلام ناچارى و تىينويەتى زۇرى بۇخەلکە كە ئەھىيىنا بەریزوھەندى جار بە
ھورۇزم بچنە بەردىم تەنكەرەكە و ئاۋ وەدەست بخەن، ئەم دىمەنە لە جىاتى ئەوهى پال
بە جەلادە بە عسىيە كانەوھ بىنى بۇ ئەوهى چارەيەك بە دۇزىنەوھ بۇ ئەوبارە ناھەموارە، كە چى
وەك ئاژھەلى دېنە ئەكەوتتە كىيانى ئەو خەلکە ھەزاربەدار و بە كىيىل گىيانى ئەو عالەمەيان

شين و موّر دهکردهوه .. ئەم کاره نامروقانه يه به دهست ئەمنىيّك بwoo بەناوى "شەمخي" ئەم کابرايە هەر وەك لەزەت لەوەدا ببىنېت ، كەداركارى خەلک بکات، پىشەي ئازاردانى خەلکى ناوسجنه كە بwoo ..

ھەتا رۆژىيکيان خۆشم كەوتقە بهر بلىسەي ئاگرى لىدانى شەمخي، بەستمييەوه به عەمودىيکى سجنەكەوه به كىيبل كەوتە لىدانم بەرچاوى دايكم و باوكم و هەموو خەلکەكەوه تاپىنج سەعات ھەروا مامەوه پشتىم لەبەر خۆرەتاوى گەرم خەرىك بwoo ئاگرى تىبەرئەبwoo، پاش ئەوه لىم بىزار بwoo بەھەزار واسته ئەوجا بەريدام ، ئەمە كارى شەمخي جەللاد بwoo، ھەموو رۆژىك دەيەھاي دەبەستەوه و فەلاقەي دەكردن، دوايى بەپاره بەرەلای دەكردن ، ژيانى ناو بەندىخانەكە نەك شاياني مروق، بەلكو پىداويسىتى ژيانى ئازەليشى تىدا نەبwoo، لەبەر ئەوه ھەموو رۆژىك بە تىكرايى (10-4) كەسمان لى دەمرد ، تا دەھات ژمارەي مردووان زىيادى دەكرد ئەوهش دەمرد بەقاج ھەليان ئەگرت و فرييان ئەدaiيە دەرەوهى سجنەكە و لە بىابانەدا ئەبwoo خۆراكى سەگەكان ..

ژيانمان بەم شىيە ناسورە بەرەدام بwoo، ئەگەر چەند رۆژىكىتى بەدەمەوه بوايە ئەوا سەرپاكى ناو سجنەكە دەمردن ، بەلام ئەوه بwoo 6ى ئەيلول كە رۆژى دووشەممە، بپيارى لىبوردىنى گشتى دەرچوو لە "ئەنجومەنى سەركىدايەتى بەناو شۇرش" ھوھ كەئىمەيشى ئەگرتەوه، بەلام ئىمە چۈن بەر بەن لەكتىكدا توشى جۆرەها نەخۆشى كوشىنە بwooين ..

بۆيە هەر ئەو رۆژە ژمارەيەك پزىشك و بريپىچ و يارمەتىدەريان بۆھىيىنان، كاتى يەكەمجار ھاتنە ژوورەوه ھەموو قولپى گريان بىينى گرتىن و دلۋپى فرمىشك لەسەر رۇومەتىيان برىسىكەي دەدا، بەلام نەياندەويىرا گريانەكە يان دەرخەن چونكە لەسجنه ئىمەدا گريانىش قەدەغە بwoo ..

پاش چارەسەر كردىمان حالىمان تۆزى باش بwoo، ورده ورده خواردن و خواردىنەوهمان باشتىر بwoo، چارەسەر كردىن بەرەدام بwoo تا 20 ئەيلول، رۆژى سىشەممە نەخۆشەكان كەم بۇونەوه و ناوى ساغەكانيشيان نووسى كەمالى ئىمەشى بەركەوت، نزىكەي 150 كەس دەبwooين بۆ سېھىنى واتە 1988/9/21 رۆژى چوارشەممە پاس ھات بەدواماندا .. لە بەندىخانە دەريان كردىن و بەرھو خەسەخاتەي تەواريان بردىن لە "سەماوه" پىييان و تىن ئىيە هيىشتىا بە تەواوى چارەسەرنەكراون لەبەرئەوه ئەبىت تا 10 رۆژىت لىرەبن ، لەماوهى ئەو 10 رۆژەدا ھەموو جارى فەحصىيان بۆ دەكردىن تا بىزانن نەخۆشىيەكەمان ماوه يان نا، ھەتا رۆژى 1988/9/29 لەخەستەخانە بwooين ، ئەو رۆژە لەسلىيمانيەوه پاس ھات بەشويىنماند او سوار بwooين .. كاتىمىر 3ى پاشنىيەر گەشتىنە بەغدا و بۆ 9ى شەو گەشتىنە كەركوك لەبەر ئەوهى شەو درەنگ بwoo شەو لەئەمنى كەركوك هيىشتىنيانەوه، بۆ بەيانى سەعات 7 كەوتىنە رى بەرھو سلىيمانى

سنه‌عات 10ى سه‌ر له‌به‌يانى گه‌يشتين ليّردها جاري‌كىتير ناويان نوسين و ناردينيان بۇ دەشتى "باينجان" شويىنى ئەخەلکە ستهم ليّكراوهى كەمالەكانيان دواى ئەوهى تالانكراپوون بە شوقىل رووخابوون و دەربەدەر بوبۇوون ، بىرىدىنيانە ئەوى و ئىتىر ئازاد بۇوين ..

۰ ناوبراو له کاره ساتیکی دلته زیندا له سالی 1994 شه هید بwoo، ده ستخته تی ئه م سه رگوزه شتھ يېش له (عيرفان حمه صديق) ى برایه ووه به ریزه ووه و هرگيراوه ..

بودن تا پران نه فوئیکه مان پرتو، ماهی چان تا
هنا پرتو ۱۹۸۸/۱۹۸۹ نه سید خانه بون نه روزه لدینا فیض
پس هات پرتو چانداو سار بون، سکت پرتو ۲۰۰۵ نه پن پرتو گلشنہ
یعنی و بون ۵۹۵۴ شو گلشنہ که کرلو.
این رسمیت که در آن بیو میو نه «مجنون» که کرلو هشیشیله و
بیچ یا ن سعادت»، کوئینه جمعه به مردم میگفتند.
ساعت (۱۰) بیرونیه یا ل گرمهان لیهدا چارتکی کترنارین نرسانید
ناردنیان بزد، شنی پایان، شوینه نوش دگم سنه دیه یا
که حالیان سوپا عدوه رید، ریو بورت. بر دینیله نه و خاد کیتر لازم بون.